

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНТ UKRAINIENNE

Число 40 (494) Рік вид. XI. 13 жовтня 1935 р. Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 13 жовтня 1935 року.

Не раз ми вже згадували на сторінках «Тризуба» про необхідність можливо більшої координації українських сил і заходів у праці, скерованій на визволення рідного краю.

Де б ми не знаходились, в яких би організаціях ми не були об'єднані, якого б напрямку внутрішньо-українського ми роботу не проводили, для всіх нас мусіло б бути законом додержання в загальнонаціональній праці однієї головної напрямкої, яка логічно впливає з реальних обставин сьогодняшнього стану річей й яку диктує не порив, не сантимент, а холодний розум і верховний інтерес всього українського народу в цілому.

Наша українська дійсність, на жаль, дає нам иночі приклади чогось цілком протилежного, коли великою політикою займаються ні перед чим невідповідальні окремі групи, що, виходячи на міжнародній терен, приносять своєю діяльністю дуже часто лише шкоду.

І це питання про координацію зусиль і скерування їх у властивому напрямку висовує нам життя на кожному кроці, де воно тільки набірає поважніших форм і розмірів. Таке питання повстає у наших земляків і на Далекому Сході, що волею долі знайшли собі притулок в Маньджу-Ті-Го, де останнім часом оживилася діяльність як наша українська, так і тих, що хочуть і надалі бачити Україну закутою в російських кайданах.

Містимо в цьому числі «Тризуба» вже п'ятий допис нашого дописувача з Харбіна. У цих своїх дописах наш кореспондент обрисовує

становище українців на Далекому Сході і загальні умови нашої праці там, та приходить до висновку, що може статися так, що нашому тамошньому суспільству не під силу буде розрішення «української проблеми на Далекому Сході».

Перед усім мусимо зазначити, що немає окремої, цілком самостійної «української проблеми на Далекому Сході». Скрізь є тільки одна велика українська проблема і всі місцеві українські акції, всі окремі місцеві проблеми мусять для успішного ведення визвольної боротьби розглядатися лише з погляду єдиної головної проблеми — здобуття нашому народові своєї державности.

Автор згаданого допису приходить сам до того природнього висновку, що українська справа на Далекому Сході не може бути байдужою для провідників української справи, бо-ж справа ця мусить бути, натурально, керованою.

Нашому керуючому центру вона байдужою й не є.

При своїй праці, що охоплює українську проблему у всій її широчині, наш державний центр приділює належну увагу й можливостям, які представляють наші українські сили на Далекому Сході, як тако-ж пильно слідкує за грою міжнародніх сил.

Але самі найліпші заходи й наміри керовників справи часом можуть не дати бажаних наслідків, коли працю цих керовників не підтримають наші організації, наше громадянство, коли воно забуде, що законом для нього є координація сил і скеровання їх в належному напрямку в дану хвилину.

І тому ще раз на цьому місці до тіснішої співпраці, до більшого зв'язку з центром кличемо ми і наших земляків на Далекому Сході. Кличемо для того, щоб певніше йти до спільної мети спільними силами.

«Тризуб» — героям Маківки

Того-ж самого дня, 4 серпня с. р., коли у Львові відбувалося Лугове свято, — на Маківці, в Карпатах, горі, де в 1915 році після бою з російською армією Українські Січові Стрільці поховали своїх забитих, одбулася ще одна українська урочистість, присвячена пам'яті тих, що віддали своє життя за ліпше майбутнє України.

На превеликий жаль, не міг я на власні очі бачити це грандіозне українське народне свято, бо цей день, — заховуючи в думці па-

м'ять про наших героїв-стрільців, що полягли на Маківці, — я му- сів присвятити живим, — треба думати, майбутнім українським героям — луговикам. Видимі ознаки пошани поляглим Січовим Стрільцям, і вже не тільки від себе, я зложив наступної неділі — 11 серпня, скла- даючи на їх могилах на Маківці вінок од Редакції «Трибуна».

Завдяки допоміжці луговиків і наших пань, яким на цьому місці складаю щирю подяку, у Львові замовлено було мною відповідний вінок і стьожки та переправлено все на Маківку, куди я тако-ж му- сів прибути в умовлений час.

* * *

З піднесеним настроєм виїхав я потягом вранці із Львова в Кар- пати — на місце, де боролись під час світової війни українські вій- ськові відділи і де, від куль нашого віковичного ворога з півночі, полягли найсмівливіші.

А під'їздаючи до рідних Карпат, я відчував навіть легке хви- ювання: в уяві встають спомини війни. І це завжди, коли я буваю на Волині або в Карпатах — місцях, де й я провів світову війну в боях і походах, де знесилювали й пожирали одна одну на наших землях, і так часто нашими людьми, не наші, ворожі собі армії, в місцях, що рясно політі українською кров'ю, і які всі разом уявляють з себе та- ко-ж, ніби, величезну у своєму роді «Маківку». Бо хоч і не за україн- ські інтереси безпосередне проливав там скрізь свою кров український народ під час війни, але, оддаючи її на руйнування ворогуючих між собою і нам ворожих потуг, зпричинився тако-ж до упадку їх, їх усіх, і очищення від них наших зземель. Одкрилися були величезні можливості для будови й влаштовання власного українського націо- нального огнища. І можна було думати, що всі українські жертви у світовій війні непосередне, але тако-ж принесені були, ніби, і на олтарь своєї отчизни.

Дорога була вільна. Працуйте! Будуйте! Вперед до ясної май- будности України! — такий був наказ історичної хвилини.

Із завданням ми не справились. Залишилися нам сьогодні лише наші жалі та біль, а ще — наші могили. З піететом шануємо ми ті з тих могил, що хоронять в собі на вічному спочинку свідомих українських вояків, що життя своє за добро свого краю і всіх нас оддали в своїх, українських формаціях. І для всіх прийдешніх українських поколінь назавжди дорогими залишаться такі могили українських героїв, як під Крутами, в Базарі або на Маківці.

* * *

За моїми думками скоро проходить час. Давно вже мінув Стрий і давно вже Карпати здалека синіють у прозорому повітрі, і в міру на- ближення до них представляються вони все виразніше окресленими. От уже потяг котиться прекрасною долиною. Річка, ліс, — зблизь- ка вже зелений, — гірські українські села... Ще кілька пристанків — і я на станції Тухля. Село тієї-ж назви — як раз при станції, в

долині. Навкруги гори, гарний гірський краєвид, що здається привабливим для ока, яке звикло до рівнини.

Знаю, що по дорозі на Маківку треба перейти все село, і тому впевнено вирушаю в дорогу. Аж при кінці села розговорився з одним селянином, у якого попросив порадити мені якогось провідника на Маківку. За кільки хвилини я вже йду далі з милим селянським хлоп'ям, привітною, інтелігентною й гарною дитиною — Костем. Говоримо про дорогу, про назви сусідніх гір, про свято на Маківці минулої нецілі. Для скорочення дороги звертаємо на гірські стежки і йдемо вгору дуже тяжко. Скрізь ліс, а місцями по дорозі колючі кущі й каміння. Стрілася нам на стежці й мідянка, що прийняла боеву позу, повернувшись до нас головою. По роздумі, правда, я просто переступив через неї, а Кость уважав за обережніше обійти це місце кроків на десять з боку.

Мирно йдемо ми тепер по цих горах. А двадцять літ тому оце саме й був район бої наших Січових Стрільців. Це на схлонах цих гір були їхні й московські окопи. Це по цих горах ходили січові й московські стежі, чигаючи скрізь за кущем, за зручним виступом. І це може тут десь лицарську смерть собі знайшли і наші «стрільці січові», яких поховано потім було всіх разом на Маківці.

Тепер тут скрізь мирні картини й спокій, який тільки може бути на пустинній горі. Цей спокій порушують лише птаці й звірі. Тут царство оленів. Лише «побережники» (лісова сторожа) ходять тут іноді наглянути за порядком.

* * *

Ще чверть години, і ми на самій Маківці.

Уже зовсім перед могилами видно між деревами високий березовий хрест. Кільки хвилини і на невеликій поляні odkриваються очам і самі стрілецькі могили. Є їх кільки в березовій огорожі. Кожна має хрест із берези, і посередині одна найбільша, що її хрест одразу кидається в-очі при підході.

Тут от знаходиться священне місце вічного відпочинку тих з галицької молоді, що в патріотичному пориві склали з себе перші українські військові шерехи після століть неволі нашого народу і що для нього прийняли смерть. Тут знаходиться місце, на якому тепер українці збираються не лише віддати пошану їм за їх жертву найбільшу, але й для того, щоб коло їх могил, що являються національною цінністю, з тої їх жертви черпнути й для себе духових сил надалі. Тут от закопано клад і посіяно те насіння, з якого ще буде збирати наш народ велику жатву.

Тут пролито кров, яка нас усіх у дальшій боротьбі буде єднати й яка все буде кликати до помсти, хоч і цілий ряд поколінь, аж до визволення українського народу.

Скромні сьогодні ці стрілецькі могили в порів'янні до їх значіння. На невеличких горбах березові хрести — і це все. Але побачить ще Маківка, без сумніву, капітальні монументи. Камінь, залізо й бетон, яким українські архітекти й майстри придадуть ве-

личні, достойні форми, прикрасять це історичного значіння для нас місце, що нам завжди буде нагадувати про жертви, яких вимагає Україна й яке буде притягати до себе тисячі тих, що будуть приходити поклонитися тіням героїв.

Але ці тисячі збираються й тепер коло цих скромних могил. Свято двадцятиліття бою Січових Стрільців зібрало тут минулої неділі більше дванадцяти тисяч селян. Оці всі місця, де я тепер стою, скрізь були повні народу — на самій горі, по її схилах. Навіть з дальніх околиць прийшли були сюди люде поклонитися пам'яті своїх дітей, близьких, пам'яті українських вояків.

* * *

На Маківці, коло могил, мене стріли двоє луговиків. Трапився там випадково ще один молодий селянин в літній полотняній ноші й солом'яному брилі. Разом з малим Костем було нас, отже, п'ять чоловік.

Всі ми разом поклали стрільцям вінок на найбільшу могилу. Стали всі перед нею в ряд, селянин зняв з голови бриля, і Кость тако-ж, що став лівіше всіх — і замерли в пошані. Перед нами великий вінок із червоних квітів, які на зелені смереки й дубу, що оточують вінок навколо, здаються великим кроплями пролитої стрілецької козачої крові. А смерека, на яку ці червоні кроплі ніби впали — це рідні ліси, рідні Карпати, це рідна земля. А дубове листя — це слава.

Широка шовкова жовто-блакитна стрічка має напис: «Героям Маківки—«Тризуб», наш журнал, що об'єднує коло себе наших земляків-емігрантів з Великої України. І це іменем їх усіх «Тризуб» ушанував пам'ять стрільців. В двадцятиліття бою на Маківці галицьким Українським Січовим Стрільцям поклоні зложила Велика Україна.

Семей Печайі.

Листи з Далекого Сходу

V.

В минулих листах ми хотіли з'ясувати ті загальні обставини, серед яких українське життя тут пробігає. Там же ми вказали, що керування цим життям при харбінських обставинах вимагає незвичайної зручності, незалежності самих керівників та вміння тонко аналізувати що-дегні явища, як тако-ж відгадувати можливі впливи їх на українські справи. Кільки тижнів тому українське громадянство в Харбіні стгло перед фактом, наслідки якого потроху виявляються лише тепер та мабуть дадуться пізнати в недалекому майбутньому.

22 серпня с. р. несподівано помер перший предсідник Бюро для справ російських емігрантів ген. В. Ричков. Про значіння цього Бюро та його ролю в житті всієї взагалі еміграції із бувшої Росії розмова вже була. Там-же згадувалося, що відношення до цієї інституції з боку українців було дуже різноманітне: одні стояли за тісну співпрацю з Бюром (наші малороси), інші із усією енергією таку співпрацю відкидали, вважаючи, що співпраці в точному розумінні цього слова з росіянами

бути не може, бо все зведеться до виконання нами рішень фашистівської російської партії, що в тому Бюрі грає першу скрипку.

Коли, отже, помер ген. Рачков, друга частина українського громадянства стала бігати до місцевих керівників українським життям з пропозицією висловити наше співчуття російській еміграції з приводу тяжкої для неї втрати.

Друга-ж частина, навпаки, рішуче вимагала стриматися від будь-яких виступів, стоячи на ґрунті нашої національної та політичної окремішності.

Треба сказати, що всі газети були переповнені оголошеннями та співчуттями як од осіб і організацій приватного характеру, так і від високих урядовців і установ. Без перебільшення можна твердити, що на третій день смерті ген. Рачкова в Харбіні не було вже організації, яка б не заманіфестувала свого співчуття. Мовчали лише українці. Мало того, не дивлячись на побажання Бюра, щоб у дві жалоби були відмінені всі заходи, українці призначеного заздалегідь (майже за тиждень до смерті) танцювального вечера не відмінили.

Це був одкритий визов. Так це розуміли приятелі, так трактували справу її вороги. Однак українці не витримали. З одного боку, був великий тиск з боку наших громадян, з другого — недвозначно було дано до зрозуміння, що оголошення по в нь о буті. І воно появилось... після похорон пана генерала. Це вже було масло в огонь, що вже й без того знаходило палахкотів.

Починав давніпонецький часопис російською мовою «Харбинское время», про який тако-ж була мова в попередніх листах. В замітці «Возмутительная безтактность» часопис грозив, що українці довго будуть пам'ятати свою смідливість. Однак той замітки й стилістика речень все-ж були досить обережні й тактовні. Але вже на другий день по похороні в тому-ж «Харбинському Времени» появилось повідомлення Бюра, що воно вирішило відмовити українцям в будь-якій «підтримці» (ставлення штампю на всіякого роду проханнях до поліції про дозвіл влаштуувати вечера, балі, засідання й т. п.), яку для виконання встановленого законом порядку всна досі дійсно «давали». Цю заяву було зр облено в імені заступника главола Бюра полковником Смирновим, а через 2-3 дні після цієї постанови українці... знову танцювали в своєму домі. Ці з'яви й явне протиріччя їх з дійсними фактами збули з пантелику не лише українців, що не були втягнені в суть справ, але й росіяни.

Але замітками «Харбинського Времени» та заявами заступника председателя Бюра справа не обмежувалася. Появилася «страшна» стаття проти українців в органі фашистів «Наш Путь». В протилежність до «Харбинського Времени», орган фашистів почав писати у властивому для таких органів стилі. В них ганьбилось все українське та загрожувалось розправою в свій час. Разом з тим розпочато спробу розділити українське громадянство шляхом сіяння підозрлив та провокацій проти знайомих в Харбіні українських активних громадян. Нагінка проти українців почалася буквально у всіх російських часописах і виглядала де-який переплеток поміж певними українськими келами.

Стало видно, що українці повинні поставити свою справу не лише ясно, але й твердо. Лавірування поміж Сидолом та Хориболом, яке досі робилося, не давало якихось наслідків. Найрадикальніші елементи вимагали йти напролом; найбільш зв'язані, хоч і не формально, з росіянами — почали шукати шляхів до відгородження себе від активістів.

Стало відомо, що Рада Української Національної Колонії в Харбіні подала протест проти піднятої фашистівською пресою акції проти українства й виставила домагання перегляду не належними чинниками цілого українського питання в Маньчжу-Ті-Го. Співаву поставили так гостро, що де-які келби вимагали цілковитої відмови від української акції в таких умовах!

Які будуть наслідки з цих домагань, сьогодні ще не можна передба-

чити; одно лише для українців стало ясним. Як несподівано із усіх часописів почало литися болото на все українське, так само раптово це лиття в один пригожий день припинилося. Це означало, що всією справою керує якийсь впливовий чинник.

Вся ця історія мала й інші наслідки. В першу чергу вона допомогла вяснити кілька справ, що їх до того часу цілковито виразно поставити не було можливости.

В «Нашому Пути» з 18 вересня с.р. появилася передовиця під заголовком: «Единый центр, единый вождь, единая партия и единая цель». В цій статті нарешті було сказано те, про що кождий горобець в Харбіні пвірінькав, але що з якихось причин публічно досі не говоралося, а тому, в разі потреби, часами заперечувалося. Орган фашистів писав: «Организация Бюро в делах российских эмигрантов является тем центром, что объединяет всю российскую эмиграцию и ее ближайший руководити, керувати й регулювати всією діяльністю еміграції» Йому, цьому Бюрові має допомагати «единый» союз військових на чолі з ген. В. Кистлицим, ще до недавня «вождем» легітимістів. Але для користи дітя, пишуть фашисти, потрібний вождь.

Хто-ж може тут претендувати на це високе звання? І часопис відповідає: «Той, кого білий лицарь адмирал Колчак назначив своїм наступником... той, хто протягом довгих літ примусового вигнання не сгладив рук... той, хто підготував створення нової російської білої армії — це атаман Семенов». Отже «единый вождь» атаман Семенов, единый центр — Бюро, єдина армія — «Дальневосточный Союз Военных» та єдина партія — Всеросійська фашистська партія. Яка-ж ці в усієї цієї акції? «Наш Путь» визначив її значенням: словами: «создание великой мощной России». Звернути треба пильну увагу на це: «Десь зникли (мабуть не забули!) два словечка, що їх російські журналісти досі ніколи не забували писати де треба й нетреба: «единая и неделимая Россия».

У значній частині українського суспільства прояснілося. Тепер уже не можна буде виправдувати свою поведінку тим, що Бюро-ж для «російських» емігрантів, а не для «русских». Бюро це — велика мощная Россия. Хто-ж до цієї ідеї й без того хилився, після цього не пробує переконувати нікого в інших політичних намірах Бюро.

Але там справи далеко не кічались. Пережили потихеньку справу із смертю першого предсідника Бюро. Українське громадянство потроху прийшло до свого нормального стану: байдужости; але російське надих одержало нагоду знов добре подумати.

24 вересня населення Харбіна із справжнім подивом прочтало повідомлення, що часопис російських легітимістів та монарх стів «Русское Слово» закрито за невиконання цензурних предписів. Певна частина російців втратила стже можливість промовляти до своїх однодумців; друга на місцеві справи повинна буде задіяватися самостійно без одержання вказівок од своїх провідників. Але ті й другі може хоч тепер зрозуміють і наше становище, тоді як пансве з «Кієва», «Кієвлянина» та «Двуглавого Орла» давніше не давали можливости не лише промовляти до наших читачів, але й вільно дихати.

«Русское Слово», достойний нащадок часописів типу «Кієвлянинъ» чи «Новое Время», для заступленої в ньому течії російської еміграції це дуже наглядна наука до чого приводить нетерпимість та ігнорування чужих переконань і стремлень. У всякому разі, в Харбіні ніхто не сумнівається, що закриття часопису діло одного із згаданих уже «вождів», що використав свій вплив, а ніколи не діло влади, в ім'я якої часопис закрито.

Українські-ж керманічі повинні добре собі засвоїти ці факти, бо вони, як ніколи раніше, поставили українську проблему на порядок дня, й то з того боку, з якого досі трактувати цю проблему тут уникали: з боку ясного відгородження українського діла від російського

та взаємовідносин українців і росіян на випадок не виглушеної збройної бої проти большевиків.

В усякому разі пройти мимо цих питань неможливо. Кесли б так сталося, це б зайвий раз показало, що українська проблема на Далекому Сході, і в Маньджу-Ті-Го зокрема, цілковито не під силу українському суспільству в Харбіні. Це з одного боку. З другого, — далеко-східня українська проблема не може й не с м і є бути байдужою для наших провідників української справи в Європі. Ці провідники мають змогу говорити з відповідними члениками в столицях держав Європи й повинні цю можливість використати для вглучення вказаної проблеми в загально-українську. Час для цього як найвщій.

Ткач-Олійник.

Акція Головної Еміґраційної Ради в Женеві

Подаємо ниже мемуар Української Головної Еміґраційної Ради і лист в справі становища українських біженців. Мемуар цей було подано 18 квітня с. р. до голови Ради Ліги Націй, а 11 серпня с. р. копію його, разом з наведеним тут листом, було подано голові XVI Асамблеї Ліги Націй *).

Мемуар в справі становища українських біженців, поданий панові Рюшту Арае, голові Ради Ліги Націй.

Творча акція Ліги Націй що-до опікування біженцями високо цінується українськими емігрантами.

Послуги, зроблені біженцям її установами порядку юридичного, чи порядку матеріяльного — значні.

Тому Українська Головна Еміґраційна Рада, як і всі організації, що її складають, заховують найбільшу вдячність тим добрим людям, що з часу організації Високого Комісаріату для біженців при Лізі Націй невтомно продовжують цю так корисну інтернаціональну справу.

На жаль, реформа 1930-1931 р., яка полягала в заміні Високого Комісаріату Інтернаціональним Офісом Нансена, не дала щастливих наслідків, що торкається її розвитку, і дуже ускладнила організацію помочі біженцям.

Давніше контакт був безпосереднім і тіснішим між організаціями біженців і навіть окремими біженцями та Високим Комісаріатом; в той-же самий час угруповання біженців могли рахувати на абсолютну безсторонність рішень Женеві, що їх торкалося.

З часу утворення Інтернаціонального Офісу Нансена становище трохи змінилось. Українські біженці багато разів заявляли свої різкі вимоги інтервенювати в Інтернаціональному Офісі Нансена.

Ця реформа поставила українців у порівнянні з російськими і вірменськими організаціями на нижчий правний ступень: справді, ці дві організації мають своїх представників навіть у самому Офісі, в фінансовій комісії, в той час, як українці звідти виключені. Ми ще повернемося до питання репрезентації в Офісі і його внутрішньої організації. Переходимо прямо до безпосередніх наслідків цього становища, що є

*) Див. минуле число «Тризуба», стор. 7-8.

так несприятливим для українських біженців. Досить познайомитися з офіційними звітами, що торкаються авансування і субвенцій організаціям емігрантів. Коли Офіс вирішив у роботі періодично таке розподілення фондів, українці, не будучи репрезентовані в Офісі, не мали змоги навіть подати своїх прохань. Таким чином, перші значні суми були розподілені виключно російським і вірменським організаціям (останні, правда, одержали мінімальну частину). В дальшому і вкількі більшості українських прохань не було прийнято на увагу фінансовою комісією.

З трьох останніх рапортів Адміністраційної Ради Офісу (1932, 1933 і 1934 р. р.), що їх Офіс розіслав, слідує, що Офіс розподіляв:

Швейц.	фр.	325.855,90	—	рап. 16.	VIII.	1932 р.
»	»	138.780,05	—	рап. 30.	VIII.	1933 р.
»	»	116.162,45	—	рап. 20.	VIII.	1934 р.

Разом усього 580.798,40 швейц. фр.

Згідно з рапортом 1932 р., ця загальна сума містить в собі 146.019 шв. фр. безповоротних субсидій.

З огляду на те, що скоро після цього Офіс перестав давати субвенції, українські організації, запізнівшись подати на них прохання, не одержали зовсім ніяких допомог. Головна Еміграційна Рада в проханні від 4. III. 1933 р. прохала дати цілості українських організацій, як виключення і як компенсацію за попередню кривду, субвенцію в 10.000 шв. фр. Цьому проханню не дано було ніякого ходу.

Українські організації т. ч. одержали лише позики на суму 18.500 шв. фр., які розподілено було так:

Допомоговому Комітету в Румунії	9.500,—
Укр. Центр. Комітету в Польщі	6.000,—
Союзу Українських Інвалідів у Франції	1.000,—
Союзу Укр. Ем. Орг. у Франції	1.000,—
Союзу Українських Жінок у Празі	1.000,—

Що торкається цієї суми (18.500 шв. фр.), то треба уточнити, що 8.000 шв. фр. було спеціально дано на нових біженців, які в 1931-1932 р. р. переходили совієтсько-румунський кордон і знаходилися в стаг і цілковитого виснаження. Як що відрахувати цих 8.000, то побачимо, що українські біженці одержали до 1935 р. лише 10.500 шв. фр. з загальної суми шв. фр. 580.798,40, себ-то смішно малу частку в 2 відс.

Представники російських організацій твердять, що російська еміграція є значно численнішою за українську. Але навіть коли рахувати кількість українських емігрантів лише 54.000 проти 450.000 російських біженців і 90.000 вірменських, то українська еміграція складає все-ж 10 відс. загального числа російських і вірменських емігрантів. Таким чином сума, яка на них припадає (10 відс. з 580.000 шв. фр.) мусіла б вивести 58.000 шв. фр., а не 10.500 шв. фр. (Див. рапорт Підкомісії вивчення умов існування дітей біженців, — орган Дорадчої Ради приватних організацій при Вис. Комісарі Л. Н. для біженців — «Становище дітей російських і вірменських біженців в 1930 р.», стор. 11-13).

Не треба тако-ж забувати, що матеріальна ситуація російських біженців була ліпшою з самого початку, бо серед них знаходяться заможні люди і що вони користуються кількома допомогними російськими фондами, заснованими ще до революції.

З останнього звіту Офісу з 20. VIII 1934 випливає, що з суми шв. фр. 116.162 українці одержали лише шв. фр. 1.500. Цей звіт викликав обурення української еміграції, тим сильніше, що в тім звіті є такі асигнування:

Шв. фр. 2.500.— дано приватному росіянинові (п. Тухтязев) на засновання ресторану,

Шв. фр. 2.000.— дано російській консерваторії в Парижі на продовження її діяльності.

Визначаючи розвиток мистецтва за рік дуже корисну, українські організації вважають, що потреба помочі безробітнім емігрантам, що часто буквально мруть з голоду, є без порівняння більш пекучою.

Як ми вже сказали, треба шукати причину цієї шкідливої для інтересів українських біженців ситуації в недопущенні представників українських організацій до Офісу.

По статуту Офісу біженці мають змогу посилати представників до різних органів Офісу за посередництвом Дорадчої Ради приватних організацій біженців, що визначає трьох членів (і трьох заступників) Адміністративної Ради, як рівно-ж і технічних дорадників при Міжурядовій Дорадчій Комісії в справах біженців. Але українці знаходяться в меншості в Дорадчій Раді (лише 4 українські організації входять до неї, інші прохання про допущення були одкинуті) і російська більшість ніколи не хотіла погодитися на вибір кандидатів-українців, навіть якщо заступників представників до Адміністративної Ради. Ситуація ще більш погіршується з факту, що представників росіян т. ч. призначено одночасно на членів інших важливих органів Офісу, як, наприклад, Керівничої Ради і фінансової комісії.

Двома своїми заявами (12. VII. 1934 і 31. XII 1934) Головна Емігрантська Рада української еміграції прохала Офіс ввести українського представника в органи Офісу в якості експерта, і двічі Офіс в цім їй одмовив (див. листи з 8. X 1934 і 14. II 1935), мотивуючи що його відмову тим фактом, що введення експерта до Офісу є противним його статуту і вимагає звернення до Ради Ліги Націй за згодою.

В наслідок цього ми і маємо шану подати на углядження Ради Л. Н. наше побажання, що були вложені в наше прохання з 31. XII 1934, адресованім до Інтерн. Офісу Нансена, прохання, з якого ми наводимо суттєві уступи:

«Ми переконані, що можна організувати в справедливий спосіб інтернаціональну поміч біженцям, лише базуючись на одному з двох принципів:

1) Або організація цієї помочі знаходиться в руках осіб цілком нейтральних, себто нецигнелєжних ні до якої групи біженців. Між іншим так було за часів Високого Комісаріату для біженців і така організація цілком задовольняла всіх біженців;

2) Або організація інтернаціональної помочі біженцям базується на участі заінтересованих, але на умові, що всі угруповання біженців (що поділяються особливо по принципу національному) до неї допускаються.

На жаль, сучасна організація Офісу не базується ні на одному з цих двох принципів. Роблячи вигляд, що він приймає другий принцип, Офіс має в собі лише представників двох національних угруповань біженців — росіян і вірменів, і ігнорує інших, і між цими останніми — українців.

Присутність вірменів і росіян в фінансовій комісії дає їм велику перевагу».

Є в людській натурі, що особи нейтральні лишаються менш активними і що з делікатности вони дають можливість ділати особливо заінтересованим. Таким чином, всім відомо, що під час сесії фінансової комісії, фонди, так тяжко здобути, розпреділялися зараз по-між російськими організаціями. Більш 100.000 шв. фр. було видано, як безповоротні допомоги.

Бажаючи, звичайно, ділати як найкраще, російські представники виявили видатну енергію, дуже певно, корисну для їх земляків, але шкідливу для відсутніх, наприклад, для українців.

Кінчаючи, ми резюмуємо наше побажання:

1) Організацію Офісу мусить бути цілковито змінено в спосіб виведення всіх заінтересованих з адміністрації і з її комісії;

2) Або всі національні угруповання біженців, рахуючи в тім числі і наше, мусять мати представництво в Офісі.

Підписано: голова — О. Шулґин, ген. секретар — І. Коженко

Українська Геловна
Еміґраційна Рада

Женева, 11 вересня 1935.

Цього Ексцеленції п. міністрів
Е. Бенешові, голові XVI зви-
чайної Асамблеї Ліги Націй.

Пане Гелово.

З огляду на те, що питання міжнародної допомоги біженцям стоїть на порядку дня Асамблеї, ми дозволяємо собі висловити на нього наш погляд.

Високо цінуючи пращо Ліги Нації на користь біженців, ми думаємо, що ліквідація Міжнародного Офісу Нансена в справі біженців в 1938 р. (як це передбачено в статуті Офісу) була б дуже некорисною не лише для самих біженців, але рівно-ж і для різних держав, що бажають унормування перебування емігрантів на їхніх територіях. Кількість біженців з різних причин увесь час збільшується; з другого боку, умови юридичні й матеріальні навіть давніх біженців не можуть розглядатися, як задовольняючі. Власне через те ми маємо шану прохати Високу Асамблею, щоб акцію Ліги Нації на користь біженців було продовжено поза 1938 рік і без визначення її терміну, бо така акція визначається виключно своєю доцільністю і необхідністю. Ото-ж ми прохасмо продовжити існування Міжнародного Офісу Нансена із змінами в організації, що ми їх визнаємо нижче.

Делі було б бажаним, щоб Ліга Націй уточнила і інші категорії біженців, що будуть поставлені під її опіку. У зв'язку з цим питанням ми маємо шану повторити прохання, подане п. О. Шулґинем 30 серпня 1928 року і розглянуте двічі Редою Ліги Націй, щоб українських біженців трактовано, як національну групу, яскраво відізначену від інших груп емігрантів. Ми дозволяємо нагадати Високій Асамблеї, що українців на еміґрації більше, ніж як 50.000 душ, що групуються в окремих організаціях майже у всіх країнах Європи і навіть усього світу. Ото-ж є не тільки несправедливо з погляду національного почуття відносити українців під рубрику «росіян», але і нецільно для практики функціонування органів, що опікуються допомогою біженцям, бо ні організації українських емігрантів, ні окремі емігранти не мають ніяких взаємодій з російськими організаціями, чи іншими, і хотять бути репрезентованими виключно їхніми власними організаціями, єдино які мають право їх захищати. На практиці органи Ліги Націй мусіли взяти на увагу це становище і трактувати українських біженців, як окрему групу. Ми прохасмо лише освячення принципу, допущеного вже фактично.

З другого боку, ми надаємо великого значіння системі функціонування міжнародного органу, уповноваженого допомагати біженцям. Ми думаємо, що сучасну організацію Міжнародного Офісу Нансена мусить бути значно змінено, щоб могли ліпше відповідати потребам всіх категорій емігрантів. Ми дозволяємо собі звернути вашу увагу, пане голово, на наш, поданий до цього, мемуар, поданий голові Ліги Націй 16 квітня 1935 р. і в якому ми з'ясовуємо докладно становище українських емігрантів і мотиви, з огляду на які ми прохасмо зміни організації Офісу Нансена. Ми обмежуємося тут тому лише формулюванням наших побажань:

а) всі заінтересовані (представителі біженців) мають бути виключені з адміністрації і комісії Офісу, б) або всі національні угруповання біженців, включаючи і наше, мають засідати в Офісі.

Кінчаючи, дозволяємо собі подати на розгляд Ліги Націй кілька практичних заходів, що являються, на наш погляд, необхідними для поліпшення долі біженців:

1) Необхідно, щоб політичні біженці, що мають нонсенсівський паспорт, не були змішувані з іншими чужинцями, що виїждять із своєї країни шукаючи праці, і до яких в деяких державах прикладаються обмежуючі закони про-до праці. Було б цілком справедливим, щоб політичні біженці посідали однакове право на працю з громадянами держав, що дають їм гостинність, бо вони те мають можливість, як інші чужинці, повернутися на батьківщину.

2) Особи, що в майбутньому покидатимуть свою батьківщину, мають бути під захистом Ліги Націй і не можуть ні в якому разі бути змушені до повернення на батьківщину.

3) Полегшення переїзду з одної країни в другу емігрантам, що шукають праці, і зменшення суворостей в одержанні в'їздових віз. Добре було б утворити спеціальний позичковий фонд, призначений для допомоги біженцям, що бажають виїхати на місце одержаної праці. Таким чином, практика, вже встановлена Офісом Нансена, була б підтверджена і поширена.

4) Утворення Фонду допомоги безробітнім біженцям і заснування притулків для сиріт, як рівно-ж і заходонок для хворих і старих, які не мають засобів на прожиття і, як емігранти, не мають права на пенсії.

Сподіваючися, що Висока Асамблея візьме на увагу формуловані в цьому мемуарі побажання, ми прохаємо вас, паке голово, прийняти вирази нашої високої пошани

О. Ш у л ь г и н (—), голова М. Л і в н ь к и й (—), представник у Женеві.

З преси

Українською пресою демасковано вже було кореспондента паризьких «Послѣднихъ Новостей» — «Степана», яким оказався такий Кароль Шиманський. «Діло» з 6 жовтня с. р. приносить ще такі нові відомості про цю особу:

Відомий провокатор і агент чека та ГПУ, по національності поляк, родом із скелатського повіту, Кароль Шиманський, прибув, як повідомляє ужгородське «Українське Слово», із Парижа до Чехословаччини і задержався в Ладимировій, Стгопківській округи на Словаччині. В цьому селі, де є осідок і російської православної місії та монастир, представився, як багатий український журналіст, що викінчує ревіляційні спомини з большевицьких Соловок, та забажав купити для себе дім, де перебував би в літі, а на зиму виїздив би до Парижа. Цей великопанський жест дав йому змогу найти для себе добру квартиру й удержання. Рекомендаційний для нього лист проф. П. Мілюкова, редактора російського щоденника «Послѣднія Новости» в Парижі, на який в критичних хвилинах поглядається, уможливило йому свободу рухів по Чехословаччині і в колах російської еміграції, перед якою виступав, як безкомпромісовий «єдино-келільмець». Ці зустрічі представляється як «Шимановський» або «Сокіл», іншим роздас свої візитівки з написом: «К. Шимановський, студент у Парижі». Живно інтересується українською еміграцією і пресою, особливо «Ділом», яке його вже не раз демаскувало.

Хроніка

З Великої України.

— Знову хвиля висилок на Соловки та до Сибіру. Совітська влада розпочала на Україні перемінати пашпорти, видані населенню в 1933 році, і при цій нагоді переводить ще раз велику «чистку», партіями одправляючи на Соловки й до Сибіру тих, що здаються їм «неблагонадійними». («Вісті з 3. IX. с. р.).

— Нова чистка серед комуністів на Україні. Ц.К. КП(б)У визнав, що недавно переведена чистка комуністичної партії незадовольняюча і наказав ще раз перевірити комуністів у значній частині Чернігівської, Дніпропетровської, Донецької і Вінницької області. Цей наказ доводить про боротьбу, яка ведеться в комуністичній партії і приведе знову до арештів самих комуністів і виключення їх із їхньої партії.

(«Вісті з 8. IX. с. р.).

— Зниження цін на хліб і скасування карткової системи на м'ясо, рибу, цукор, жири й картоплю. З огляду на добрий урожай совітська влада знизила ціни на хліб, які все-ж таки збільшуються дуже в сезоні. Так, напр., білий хліб має тепер продаватися од 95 коп. до 2 каґ б. 50 коп. за кіло (середня платня робітника 100-120 каґ б. на місяць).

Разом з тим скасовано картки на м'ясо, рибу, цукор, жири й картоплю, хоч в деяких місцевостях цих продуктів дуже часто нема в продажі.

(«Вісті з 26. IX. с. р.).

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Служба Божа в Українській Православній Церкві в Парижі (96, Bd. Auguste Blanqui, Paris 13) відбудеться в неділю 13 жовтня с. р. о год. 10.30 (Покрова).

— П. - о. І. Бригдзан, настоятель української православної парафії у Франції, повернувся з відпустки 9 жовтня с. р.

Русифікація України

Під час перебування у Парижі футбольної команди з совітської України, вдалося кільком із українських емігрантів говорити з деякими совітськими футболістами. Коли їх по-українськи було запитано, чи вони дійсно є українці, капітан команди Фсмін одповів: «Вы говорите — українськй язык; такого языка нет. У нас общий язык — русский, а малороссийского мы не знаем».

Яку-ж це там «українізацію» у нас московські більшовики провадять от уже 15 літ, коли голова «української» спортової команди «не знає» досі, що єла світі українська мова?

Призиання для Олександра Кошиця.

Незбагом буде поміщена почесна таблиця з іменами славних музиків і артистів в Італійськім Культурнім Городі, з нагоди чого буде влаштовано велику урочистість, на яку буде запрошено почесних членів, імена яких буде вміщено на тій таблиці, або їх заступників. Між запрошеними буде і наш славний композитор і диригент — Олександр Кошиць.

Італійське Товариство Культурного Городу надіслало в червні с.р. до проф. Кошиця такого листа:

«Ми рішили розвинути наш город у відповідний вислів нашої культурної спадщини, тоб-то тієї культури, що збагачує цивілізований світ і переступає границі національності.

«Ми надіємося, що до цього руху приєднаються ті, що сьогодні причиняються до розвитку цивілізації. Признаючи Вашу участь в поступі культури цілому світу, осмілюємося присвоїти собі привилей іменувати Вас, Достойний Пане Професоре, почесним досмертним членом нашого Товариства. Робимо це через п. Омара Малицького, предсідника Українського Культурного Городу.

«Ми вважаємо за честь отримати від Вас згоду на поміщення Вашого імені на нашій листі почесних членів побіч Гулієма Марколія, Гюга Еженера та інших визначних чоловіків і жінок».

Адвокат Омар Малицький переслав цього листа та грамоту почесного члена проф. Кошицеві, а проф. Кошиць що по честь прийняв.

Почесна грамота — це артистично оздоблена картина з іменем проф. Олександра Кошиця; в ній сказано: «У признанні Ваших заслуг для культурного та місцевього поступу як приватного, так і громадського, Італійське Товариство Культурного Городу віддає Вам найвищу по честь, іменуючи Вас почесним досмертним членом з повними правами повного членства. Филип Гарбо, президент».

Це признання для проф. Кошиця є признанням для української пісії, яку він поширює по цілому світі, а там самим і для культурних цінностей українського народу.

Петро Ординський.

Бібліографія.

— В. Кубійович — М. Кулицький. Карта Ук-

раїни і сумежних країв. Мірило 1:2,500,000. Головний склад у книгарні Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові. Ціна 3 зол. (У Франції можна набувати в ред. «Тризуба», ціна з пересилкою 9 фр.).

«Карта України і сумежних країв» уявляє із себе політичну карту сучасної УССР і сумежних з нею країв як в ССР, так і за її кордонами. Порівнюючи невелика розміром (приблизно 90 на 50 сант.), карта є читкою; географічні назви правильні, що на нових картах тепер рідко трапляється. Крім адміністраційного розподілу території, на карті зазначено й більші населені пункти. Карта дає тако-ж сітку всіх шляхів і копалень. Окремий куток представляє собою карту Азії із азійськими укр. колоніями. Являється ця праця дуже доброю підручною картою для кожного українця.

I. З.

— G. Welter. Histoire de la Russie communiste. 1917-1935. Préface de Francis Delaisi. Payot, Paris. Ціна 18 фр.

З тих книг про ССР, що з'явилися на французькому книжковому ринку, це, може, одна з ліпших і об'єктивніших, бо автор її, людина освічена, прожив у Росії пару десятків літ, знає мову і студював історію тієї країни. Але все це не вберегло автора від великих помилок, які вказують на те, що він вивчив російську історію «на віру», по офіційних російських підручниках. Через це книга як би поділяється на дві нерівноцінні частини: одна, так мовити, характеристика московського історичного розвитку, характеристика большевицької «сволюції» — написані більш-менш правдиво, цікаво і переконуючо; друга — ідеологічна частина, висловлена в определених яких опиралося на хибних тезах, напр., про одностотність української історії і московської, про мистцизм і

месіянство Московщини, про пагубні впливи православ'я і т. д.

Не вдаючися в розбір усього цього, торкнемося лише найбільших хиб книжки.

По-перше, автор до купи змішує українську історію з московською, так як то роблять, переважно, і російські офіційні, так мовити, історики, — і цілком не підозріває, що український народ має свою власну історію, розвиток, культуру, що він, наприклад, зовсім не так переломив православ'я, як нарід московський, і що український народ мав свій класовий устрій, що мало чим ріжнися од устрою Західної Європи. Безпомічність автора в цих питаннях просто комічна. «Російська» державність у нього швидким темпом переходить із Києва до Москви, де з феодалної перетворюється в абсолютистичну. Ствердивши, що історичною соціальною формою в Росії був «мір», автор делі признається, що на Україні, правда, його ніколи не існувало. Протягом цілої книги показуючи Росію, як однолиту державу, на прикінці автор у двох словах згадує про повстання України й інших держав на територіях був-

шої Росії і одмахується од цих явищ тим, що, мовляв, це ніякого значіння не має.

Автор, як видно, помилково думає, що Росія була й є одноцільною, що російська революція була лише соціальною і не була комплікована ще й національними рухами, які надали їй зовсім нетрафаретного характеру Великої Французької революції. Тому її не дуже сміливий конечний висновок автора — про стабілізацію большевицького режиму і кінець революції в Росії — більше, ніж спірний, тим більше, що й автор сам говорить, що цей «стабілізований режим», як вогню, боїться війни і що «аложені» у випадку війни, без сумніву, спробують зробити повстання й завалити СССР.

Не дивлячися на свої деякі додаткі стоїть оми, книжка ця показує, як чужинцям усе-ж таки трудно, навіть при певному знанні її об'єктивності, розібратися в чужих справах, і що їхні національні, свої вигоди примушують часом бачити там, де того нема, і стабільність режиму, і однонаціональну цілість народу.

I. З а т а ш а н с ь к и й .

Нові книжки й журнали.

— Ш л я х Н а ц і ї, місячник української національної політики і громадського життя. Ч. 6, жовтень 1935. Львів.

— Ц е р к в а і Н а р і д, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам. Ч. 14, 1 жовтня 1935 р. Крем'янець.

— Ж і н о ч а Д о л я, часопис для українського жіноцтва. Ч. 19, 1 жовтня 1935. Коломия.

— Ж і н о ч а В о л я, часопис для сільських господарь. Ч. 19, 1 жовтня, 1935. Коломия.

— У к р а ї н с ь к и й Т р и ж д е н ь, ч. 41 (147), 7 жовтня 1935. Прага.

— Ж и т т я і З н а н н я, ілюстрований популярно-науковий журнал-місячник. Ч. 10, жовтень 1935. Львів.

— L'Ukraine contre Moscou (1917), par Alexandre Choulguine. Librairie Félix Alcan, Paris. 1935.

— Ю. Л е р с ь к и й. Н а ш л я х у д о а н т и ф а ш и с т с ь к о г о н а р о д н ь о г о ф р о н т у. Видання «Нашої Правди». 1935. Львів (?).

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)

відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри.

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Вийшла з друку нова книжка проф. Шулльгена французькою мовою

«L'Ukraine contre Moscou»

видаєня Félix Aisan у Парижі, 217 сторінок, 8°. Ціна 15 фр. До на-
буття в усіх книжкових свідках у Франції та в Редакції «Тризуба».

Знати свою літературу мову обов'язок кожного

Купуйте книжку проф. д-ра Ів. Огієнка :

«Словник місцевих слів у літературній мові не вживаних»

Ціна з пересилкою 1 зл. 50 гр. (156 стор.)

Адреса : Warszawa, ul. Stalowa 25 m. 10.

Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції

повідомляє, що її заходами влаштовано буде урочисте свято По-
крови в неділю 20-го жовтня с. р. з таким програмом:

1. О 10.30 год. в Українській Православній Церкві (96, Bd. Auguste Blanqui, Paris 13) одбудеться урочиста служба Божа, а по ній молебен. Члени Т-ва мають явитися з ознаками.

2. О 13 год. в Ідальні Дому Бельгійських Інвалідів (59, Rue Vergniaud, Paris 13) одбудеться, по старому звичаю, товариський обід членів Т-ва. Участь в ньому по запису. Про участь в обіді (8 фр.) повідомити Управу до 15 жовтня.

3. О 15 год. в салі Дому Бельгійських Інвалідів урочисте зібрання Паризької групи Т-ва з родинами і знайомими. Після офіційної промови голови Т-ва ген. штабу ген.-хор. О. Удовиченка відбудеться урочиста церемонія піднесення значка Т-ва н. п. Йозефу Граньє—голові Французької Федерації Інвалідів та Жертв Вішні, Якові Деляношеві—генеральному секретареві той-ж Федерації, та Альфонсові Керкгофові—голові Бельгійської Федерації Інвалідів у Франції.

Після офіційної частини короткий концерт і товариські забави.

Вступ до салі — 2 фр. на покриття видатків.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус—Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.
